

Lokalt engasjement i Nedre Otra

Av Tønnes Sindland

Tønnes Sindland er formann i Otra Laxefiskelag

Innlegg på seminar 14.juni 2001

Otra med sine ca. 240 km. elvestrekning er en av landets største elver. Mens den derimot har en svært kort lakseførende del - bare ca. 15 km. Tross denne korte strekningen var den av de beste elver, og var bekjent for sin kraftige laks - stutt og tung. Laksefisket i Otra var en betydelig del av inntektsgrunnlaget for grunneierne langs elva, som da for det meste hadde dette som en biinntekt til gårdsbruket. Største registrerte fangst var i 1886 på 11.000 kg. Om man kan lite på disse tall - som på all annen statistikk - er vel heller tvilsomt. Fangsten var sannsynligvis adskillig større - folk var vel ikke bedre enn idag, skatt er noe ingen ønsker - og på den tid var det noe som hette lakseskatt. Når vi ser i dag at det bare på stangfisket tas opp opptil 6000 kg (1998) skal en vel ikke være så naive å tro at en med garnfisket ikke tok opp mer enn det som er registrert. Dette bare for å sansynliggjøre at elva var en meget god lakseelv.

Den første "synderen" i elva må vi nok legge til Hunsfoss Fabrikker. De startet sin papirproduksjon ca. 1890, og helt fra oppstarten var rettighetshaverne skeptiske til den forurensning denne kunne medføre. I de første årene var det nok organisk materiale i form av tremasse

som forurenset, og da spesielt for garnfiskerne som fikk dette i garnene og dermed ødela fangsmulighetene. Etterhvert kom det også kjemisk masse, cellulose og kjemikalier som var med på å endre kjemien i elva. Når vi så i tillegg fikk forsurening fra andre land, endte det desverre med at laksefisket smått om senn døde ut av seg selv i midten av 1950-årene. Etter Fædrelandsvennen for 50 år siden, ble det tatt en laks på Mosby på 21,5 kg, må være den siste store laks.

At elva holdt seg såpass skyldes nok at den øverste del av Otra-vassdraget har kalkholdige bergarter som har vært med på å redusere effekten av forurensning og sur nedbør.

Laget har vært gjennom flere erstatningssaker og forsåvidt vunnet disse, men hva hjelper det med penger hvis fisken er borte? Den siste miljøsynderen var Hydro, som med sitt giftutslipp drepte hundretusner av yngel og fisk. Det har vært fisk hele tiden, men elva lukta "dass" og til og med katten ville ikke ha den.

Det offentlige - dvs. Fylkesmanns-embedet - fikk også opp øynene for hvilke verdier Otra har, og bl.a. på initiativ fra Otra Laxefiskelag ble det igangsatt er arbeid som endte ut med en flerbruksplan for nedre Otra. Denne tok for seg to hovedmomenter

av forurensning - kloakk og avløp som et kommunalt ansvar, og industri-avløp. Begge disse kildene ble temmet ned med kommunalt og ikke minst statlig engasjement. Vi i laksefiske- laget hadde da også den glede å utnevne tidligere fylkesmann Skarpnes til lagets første æresmedlem, med gratis fiskekort for resten av livet.

Under det arbeidet som pågikk, håpet selvsagt laget at det også skulle være mulig å få laksen tilbake. Derfor startet vi også opp med kortsalg i 1992 for at vi på en organisert måte skulle tilby fiske til allmenheten. Vi er også i dag i den heldige situasjon at samtlige rettighetshavere er medlem i laget og at det dermed er et lag som organiserer alt salg og administrasjon. Dette etter at vi i flere år var gjennom jordskifteretten som fastla alle rettigheter. Dette har vi følt i Otra har vært en stor fordel, ikke minst i forhold til det offentlige.

Laget har vært i den heldige situasjon at det p.g.a. erstatninger har hatt en kapitalbase. I tillegg har rettighetshaverene nesten ikke tatt ut utbytte av kortsalget. Vi har derimot vært sterkt involvert i div. undersøkelser som bunndyr, el.fiske, overlevningsforsøk, tilrettelegging ved bl.a. skilter, bord osv. slik at midlene som kommer inn ved kortsalg ikke dekker de faktiske utgifter.

Men vi har ikke hatt gode nok lobbyister. Otra har vært på Direktoratet for Naturforvaltnings program for kalking fra 1998, men enda har vi ikke nådd fram lokalt. Det viser seg at vannkvaliteten er på grensen for produksjon av laks, og det skal svært lite til for å tippe over på den gale siden. Hvor lite som skal til fikk vi erfare i Høiebekken. Fra å være den beste

bekken i vassdraget, var den helt tom i fjor, nettopp p.g.a. mye sur nedbør som ikke ble kompensert med kalk i overforliggende vann. Det er jo litt synd så lenge det er investert så mye penger for å rense, at en ikke kan nå neste mål - som må være å få Otra tilbake som en lakseproduserende elv.

Det neste store problemet er krypsiv - men det får vi en sekvens med senere - som det skal bli interessant å høre på. Ikke bare ødelegger det muligheten for fiske, men kanskje det verste - at gytumulighetene blir ødelagt, og da er vi like langt.

Norge har jo som nasjon påtatt seg et ansvar i forhold til den atlantiske laksestammen, og dette forplikter. Denne forpliktelsen går også helt ned til rettighetshaverne, og det var også en av grunnene til at det ble igangsatt et prosjekt hvor det ble pålagt å utarbeide en driftsplan. Vi var i den heldige situasjon at Agder Skogeigarlag ansatte prosjektmedarbeidere som med stor interesse var med å utforme denne. Riset bak speilet var at en risikerte at det offentlige gikk inn. Dette var en interessant periode med mye arbeid og store kostnader. Bare for oss i laget var det en kostnad på 150.000 kr. utenom adskillelige dugnadstimer. Dette kunne heller ikke ha blitt gjennomført uten støtte både fra Skogeigarlaget og offentlige tilskudd.

Vi har helt fra starten av kortsalget et meget godt samarbeide med Jeger og Fiskeforeningen i Kristiansand og Vennesla kommune. Dette har bl.a. resultert i at disse foreningene har hatt fiskeoppsynet, noe som vi tror har en positiv effekt. Det er med på å gi en positiv kultur i fiskemiljøet.

Som tidligere nevnt, må vi nok innrømme at vi er dårlige lobbyister. Etter at flerbruksplanen var ferdig for ca. 10 år siden, har liksom luften gått ut. Kloakk og industriavløp er vekk, men den videre foredlingen har stoppet opp. Jeg tror ikke befolkningen - og heller ikke det offentlige - har oppdaget hvilken perle vi har. Burde vi ikke sammen engasjere oss selv og få dradd med oss politikere og byråkrater til å fullføre intensjonen i flerbruksplanen og driftsplanen, slik at den kan bli utnyttet til glede for hele befolkningen og oss rettighetshavere?

Når vi kan lese om hva som skjer i Mandalselva og Tovdalselva, kan en begynne å lure på om Otra er glemt.

Otra - med det største befolkningsgrunnlaget på Sørlandet rundt seg - uten å overdrive ca. 100.000. Når så vi miljøsjefer og fiskeforvaltere snakker om Otra-laksen? Burde vi ikke i sammen sette oss noen mål - hva vi vil, og på hvilken måte kan vi nå disse? Med det store befolkningsgrunnlaget burde det være i manges interesse at vi fikk en levende elv, men det trengs et initiativ, og jeg vil oppfordre alle som har en mulig grad av påvirkning til å bruke denne. Det har vist seg i andre elver at det nytter. Vi er vel kanskje den tregeste av alle sørlendinger, men kanskje vår tålmodighetsgrense er nådd og at vi må forlange mer handling.